

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕНЬ
У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**МАТЕРІАЛИ МІЖВУЗІВСЬКОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
27 ТРАВНЯ 2020 РОКУ**

ХАРКІВ – 2020

УДК 37.013.42
ББК 74.60
А 43

За редакцією
доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Васильєвої Марини Петрівни

Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи: матеріали міжвузівської дистанційної студентської науково-практичної конференції 27 травня 2020 року / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 129 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 3 від 12.05. 2020 р.).

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2020.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної
педагогіки, 2020.
© Васильєва М.П., 2020.

ЗМІСТ

НАУКОВІ СТАТТІ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....7

Авдашкова А.І., Васильєва М.П. СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....7

Бувалкіна Ю.С. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ.....11

Буркова М.В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТАРШОКЛАСНИКІВ-ВИХОВАНЦІВ ІНТЕРНАТНОГО ЗАКЛАДУ.....15

Вальваха-Дмитренко О.В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ІНТЕГРАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ20

Візіренко О.В. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....24

Герасименко А.Ю. КОРЕКЦІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМКІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....27

Гольфельд Т.Г. ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ БАГАТОДІТНОЇ СІМ'Ї.....32

Коломієць Т.О., Шеплякова І.О. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....37

Куряча С.В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....42

Враховуючи це, вважаємо, що перспективною темою подальших досліджень є вивчення інноваційних методів соціально-виховної роботи, спрямованих на розширення змісту послуг з метою посилення виховної функції батьків у багатодітній родині.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб)» № 896 від 21.11.2013 р. URL: <http://allrefs.net/c4/3zlmw/p16/>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб)» № 896 від 21.11.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-2013-%D0%BF>
3. Курбатов В.И, Курбатова О.В. Социальное проектирование: Учебное пособие. Ростов н/Д: «Феникс», 2001. 416 с.
4. Заверико Н.В. Компоненти системи соціально-педагогічної підтримки дитини. *Теорія та практика підготовки соціальних педагогів та психологів у ВНЗ: досвід, проблеми та перспективи*: Всеукр. наук.-практ. конф. (17-19 травня 2007 р.). Запоріжжя: ЗНУ. С. 29-31.
5. Завадська Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Київ : Либідь, 2008. 120 с.
6. Віщукаєва К.М. Соціальний супровід клієнта: навч. посіб. Одеса 2017. 322 с.
7. Про охорону дитинства: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 11.
8. Саленко Н. Дом с большой буквы: Как повысить статус многодетной семьи. *Социальная педагогика*. 2004. № 3. С. 68–77.

Коломієць Т.О., Шеплякова І.О.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті визначено поняття «професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов закладу дошкільної освіти» як процес набуття необхідних знань, умінь, навичок, досвіду щодо особливостей соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку під час теоретико-практичного навчання у закладі вищої освіти, а також розвиток професійно важливих

якостей здобувачів вищої освіти, які забезпечать готовність фахівців до такої роботи у майбутній професійній діяльності». Схарактеризовано структурні компоненти професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов закладу дошкільної освіти. Визначено поняття та розкрито складові готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: *майбутній соціальний працівник, дитина молодшого дошкільного віку, соціальна адаптація, професійна підготовка, готовність.*

Kolomiets T.O., Sheplyakova I.O. The Professional Training of Future Social Workers to the Work for the Social Adaptation of Children of Young Preschool Age to the Conditions of the Preschool

Annotation. The article defines the concept of «the professional training of future social workers to the work for the social adaptation of children of young preschool age to the conditions of the preschool» as a process of acquiring the necessary knowledge, skills, experience on the features of social adaptation of preschool children during theoretical and practical training in institutions of higher education, as well as the development of professionally important qualities of applicants for higher education, which will ensure the readiness of professionals for such work in future professional activities. The structural components of professional training of future social workers to the work for the social adaptation of children of young preschool age to the conditions of the preschool are characterized. The concepts are defined and the components of readiness of future social workers to the work for the social adaptation of children of young preschool age to the conditions of the preschool are revealed.

Keywords: *future social worker, child of young preschool age, social adaptation, professional training, readiness.*

Постановка проблеми. Актуалізованою у сьогоденні є проблема забезпечення необхідних умов у соціумі для позитивної соціалізації дітей, зокрема молодшого дошкільного віку. Значущим інститутом соціалізації дітей цього віку є заклад дошкільної освіти (надалі – ЗДО).

При цьому успішність перебігу процесу соціалізації дитини молодшого дошкільного віку в ЗДО, насамперед, залежить від ефективності процесу її соціальної адаптації до умов цього закладу. Адже, на жаль, лише третина молодших дошкільнят, які почали відвідувати ЗДО, успішно адаптуються до його умов. Більшість дітей стикаються з різноманітними складнощами адаптаційного періоду, пов'язаними з їхньою нездатністю або невмінням приймати соціальні правила і норми, виконувати соціальні ролі, знаходити орієнтири для вибору стратегії поведінки у групі ровесників та з дорослими тощо. Причому самотійно здолати проблеми цього складного періоду дитині часом не під силу. Тому вона потребує підтримки, допомоги і розуміння як з боку батьків, так і з боку інших учасників освітнього процесу в ЗДО, зокрема

соціального педагога, обов'язком якого є здійснення соціально-педагогічного супроводу процесу соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку в ЗДО. А, відтак, у процесі підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі значна увага має приділятися формуванню їхньої готовності до такої роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений аналіз наукових джерел засвідчив, що вирішенню проблеми соціальної адаптації особистості присвячені праці вітчизняних (О. Безпалько, І. Зверева, Ю. Клочан та ін.) та зарубіжних (А. Бандура, Р. Гартман, Е. Еріксон, А. Маслоу, А. Мудрик, Ж. Піаже, К. Роджерс, М. Ромм, З. Фрейд та ін.) учених. Окремі аспекти соціальної адаптації особистості в умовах закладів освіти репрезентовано в студіях О. Єжової, Л. Міщик, В. Костіної, В. Оржехівської, зокрема дітей дошкільного віку в умовах ЗДО – С. Андрійчук, Н. Аксарінової, Л. Артемової, Г. Беленької, Н. Ватутіної, Н. Гавриш, Н. Захарової, О. Кононко, В. Кузьменко, Л. Лязіної, Т. Поніманської та інших.

Питання професійної підготовки фахівців соціальної галузі в закладах вищої освіти розкрито в дослідженнях вітчизняних (О. Безпалько, О. Василенко, М. Васильєва, О. Гуренко, Н. Єсіна, І. Зверева, Н. Кабусь, А. Капська, О. Карпенко, В. Костіна, В. Поліщук, І. Романова, І. Шеплякова та ін.) та зарубіжних (О. Абдулліна, Р. Овчарова, В. Сластьонін, О. Холостова та ін.) учених. Розробкою основ роботи фахівця соціальної галузі з соціальної адаптації дошкільників займалися С. Курінна, В. Суржанська, А. Носач та інші.

Однак, питання професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до здійснення роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов закладу дошкільної освіти (зокрема технологічні аспекти цієї проблеми) в наукових джерелах у галузі соціальної роботи висвітлені недостатньо.

Мета статті – здійснити компонентно-структурний аналіз технології професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі аналізу наукових джерел [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9] встановлено, що професійна підготовка є невід'ємною складовою професійної освіти, у ході якої формуються та розвиваються знання, вміння, навички та якості фахівця. При цьому в Енциклопедії для фахівців соціальної сфери *професійна підготовка соціальних працівників / соціальних педагогів* визначена як «процес і результат оволодіння цінностями соціальної та соціально-педагогічної діяльності, професійно необхідними знаннями, вміннями й навичками, формування професійно важливих особистісних якостей, які є основою готовності до професійної соціальної та соціально-педагогічної діяльності» [7, с. 233]. У свою чергу під «готовністю», за В. Семиченко, розуміють «наявність компетенції, знань, умінь та навичок, необхідних для успішного виконання певної сукупності завдань» [10, с. 50].

Професійна підготовка фахівців соціальної галузі є складним, багаторівневим процесом, що триває впродовж усього періоду навчання майбутніх фахівців у закладі вищої освіти й включає теоретичну та практичну підготовку, передбачає поступове нарощування знань, умінь, навичок, досвіду практичної діяльності, розвиток професійно важливих особистісних якостей майбутнього фахівця.

На основі узагальнення результатів теоретичного аналізу наукових джерел визначено поняття *«професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов закладу дошкільної освіти»* як процес набуття необхідних знань, умінь, навичок, досвіду щодо особливостей соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку під час теоретико-практичного навчання у закладі вищої освіти, а також розвиток професійно важливих якостей здобувачів вищої освіти, які забезпечать готовність фахівців до такої роботи у майбутній професійній діяльності. *Результатом* зазначеного процесу визначено *готовність* студентів до здійснення такої роботи у майбутній професійній діяльності.

Теоретичний аналіз наукових джерел (В. Андрієвська [1], С. Архипова [2], О. Безпалько [3], Р. Вайнола [4], Л. Міщик [8]) дозволив визначити компоненти технології підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов ЗДО: *змістовний* (моделювання складових готовності фахівця до роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов ЗДО); *діяльнісно-процесуальний* (окреслення оптимальних форм, методів і засобів професійної підготовки); *нормативно-правовий* (характеристика нормативних основ забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов ЗДО); *професійно-особистісний* (моделювання системи професійно важливих особистісних якостей майбутнього фахівця, необхідних для ефективної роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов ЗДО); *моніторингово-корекційний* (визначення динаміки поетапної зміни рівня готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов ЗДО за допомогою діагностичного інструментарію, зіставлення отриманих результатів з метою функціонування системи професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов ЗДО і внесення, у разі потреби, відповідних коректив у процес професійної підготовки).

На основі аналізу джерельної бази [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10] встановлено, що особливістю професійної підготовки майбутнього соціального працівника до роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов ЗДО є комплексність та системність цього процесу з врахуванням основних складників відповідної готовності здобувачів вищої освіти: *когнітивний компонент* (наявність у здобувачів вищої освіти загально-педагогічних та

спеціальних знань психосоціальних особливостей вікового періоду дитинства 3-4 років; особливостей та технології професійної діяльності соціального працівника з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов ЗДО; оволодіння необхідним інструментарієм психолого-педагогічних методик соціально-педагогічної корекції та розвитку дитини 3-4 років); *мотиваційно-ціннісний компонент* (професійно-педагогічна спрямованість студентів на вирішення проблеми соціальної адаптації дітей молодшого шкільного віку в майбутній власній фаховій діяльності, показниками якої є сформованість у здобувачів вищої освіти пізнавальних та соціальних мотивів такої роботи; усвідомлення значущості та бажання опанування необхідних для цього знань, формування умінь); *особистісний* (сформованість професійно важливих особистісних якостей майбутнього фахівця, необхідних для ефективної роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов ЗДО); *діяльнісний компонент* (оволодіння уміннями та навичками організації, координації діяльності суб'єктів соціально-виховної роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов ЗДО);

На основі аналізу теоретичних підходів до проблеми оцінки готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності (В. Андрієвська [1], О. Безпалько [3], Р. Вайнола [4], О. Гуренко [6]) схарактеризовано критерії готовності здобувачів вищої освіти – майбутніх соціальних працівників до роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов ЗДО: *когнітивний, мотиваційно-ціннісний, особистісний та діяльнісний*.

Висновки. Проблема підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов закладу дошкільної освіти є актуальною й вимагає вирішення. Перспективи подальшої роботи вбачаємо у розробці та експериментальній перевірці комплексу засобів професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов закладу дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Андрієвська В. В. Професія і особистість: проблеми рольової ідентифікації. *Теоретичні проблеми психології професій* / за ред. Б. Федоришина. Краків, 1999. 13 с.
2. Архипова С. Н. Проблеми університетської підготовки спеціалістів соціальної роботи. *Соціальна робота в Україні на початку XXI століття: проблеми теорії і практики*. Київ: ДЦССМ, 2002. Ч. I. С. 142-150.
3. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методологічні основи: монографія. Київ: Наук. світ, 2006. 363 с.
4. Вайнола Р. Х. Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки: монографія / за ред. С. О. Сисоєвої. Запоріжжя: Хортиц. навч.-реабілітац. багатопроф. центр, 2008. 460 с.

5. Васильєва М.П., Романова І.А. Використання сучасних дидактичних методів у підготовці майбутніх соціальних працівників. *Інноваційна педагогіка*. 2019. №13. Т.2. С.187-190.

6. Величко О., Гуренко О., Захарова Н. Професійна підготовка соціального педагога: теоретико практичний конспект: колективна монографія / За заг. ред. к. пед. наук, доц. О. Гуренко. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2013. 332 с.

7. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери [Алексєєнко Т. Ф. та ін.]; за заг. ред. І. Д. Зверєвої; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Ін-т проблем виховання НАПН України [та ін.]. Київ; Сімферополь: Універсум, 2012. 535 с.

8. Міщик Л. І. Деякі аспекти професійної підготовки соціального педагога до профілактики соціального сирітства. *Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2014. Вип. 6. С. 74-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2014_6_15 (дата звернення: 30.04.2020 р.).

9. Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України: Наказ Міністерства освіти і науки України № 509 від 22.05.2018 р URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#n19> (дата звернення: 07.05.2020 р.)

10. Семиченко В. А. Моделирование структуры педагогической деятельности. Ялта: НМЦ «Надія», 2000. 75с.

Куряча С.В.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник - доктор педагогічних наук, доцент В.В. Костіна

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до профілактики булінгу серед підлітків у закладах загальної середньої освіти, розкрито її суть та особливості, наведено комплекс засобів професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до відповідного виду діяльності

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні фахівці соціальної галузі, профілактика булінгу серед підлітків, заклади загальної середньої освіти.

Kuryacha S.V. Theoretical Aspects of the Training of Future Specialists of the Social Industry for the Prevention of Bulling in Instations of General Secondary Education.